

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD.410.015.01.2020

Pan

Dariusz Drelich

Wojewoda Pomorski

Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku

ul. Okopowa 21/27

80-810 Gdańsk

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/007 – Działalność organów administracji publicznej dotycząca podtrzymywania tożsamości kulturowej i językowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

ul. Wały Jagiellońskie 36, 80-853 Gdańsk

T +48 58 768 36 00, F +48 58 768 36 05

lgd@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku, ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk (dalej: „Urząd”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dariusz Drelich, Wojewoda Pomorski, od 9 grudnia 2015 r. (dalej: „Wojewoda”).
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie warunków prawno-organizacyjnych i finansowych realizacji zadań w zakresie koordynowania działań administracji rządowej na obszarze województwa dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego. 2. Realizacja przez wojewodę zadań w zakresie koordynowania działań dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego oraz efekty realizowanych zadań, w tym Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020 (dalej: „Program integracji”).
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do czasu zakończenia czynności kontrolnych, tj. do 30 listopada 2020 r. (w tym z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeśli miały wpływ na kontrolowaną działalność).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontroler	Andrzej Kaczyński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/152/2020 z 10 września 2020 r. (akta kontroli str. 1-4)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Wojewoda realizował część zadań dotyczących podtrzymywania tożsamości kulturowej i językowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym na terenie województwa pomorskiego³.

W Urzędzie zapewniono warunki organizacyjno-prawne dla realizacji zadań na rzecz mniejszości. Wojewoda powołał m.in. Pełnomocnika ds. mniejszości narodowych i etnicznych (dalej: „Pełnomocnik”). W strukturze organizacyjnej Urzędu nie przypisano jednak formalnie zadań dotyczących koordynacji działań organów administracji rządowej w sprawach mniejszości.

Wojewoda działając jako zwierzchnik administracji zespolonej, w sprawach mniejszości, koordynował działania Pomorskiego Kuratora Oświaty oraz Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku.

W Urzędzie nie podejmowano działań w zakresie określania potrzeb mniejszości oraz nie planowano działań w zakresie realizacji ustawowych obowiązków Wojewody w tym zakresie.

Ustanowiony przez Wojewodę Pełnomocnik, nie prowadził bieżącej współpracy z mniejszościami, a także nie utrzymywał kontaktów z liderami organizacji

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 (dalej: „ustawa o NIK”).

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Użyte w treści określenie „mniejszości” oznacza – mniejszości narodowe i etniczne oraz społeczność posługującą się językiem regionalnym.

mniejszości narodowych i etnicznych, pomimo przypisania mu do realizacji takich zadań. Nie zapewniono udzielenia odpowiedzi Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskiemu, na złożone w Urzędzie pismo.

Wojewoda nie podejmował formalnej współpracy z organami samorządu terytorialnego w kwestiach związanych z mniejszościami uznając, że działają one w sposób wystarczający.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki prawno-organizacyjne i finansowe realizacji zadań w zakresie koordynowania działań administracji rządowej na obszarze województwa dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego

Opis stanu faktycznego

1.1. Wojewoda dysponował informacjami o liczbie mieszkańców należących do mniejszości narodowych i etnicznych na terenie województwa pomorskiego, których źródłem był narodowy spis powszechny ludności i mieszkań przeprowadzony w 2011 r. Według tych danych, województwo pomorskie zamieszkiwało 13 mniejszości narodowych i etnicznych, liczących łącznie 10.953 osoby, co stanowiło 0,5% ludności ogółem w województwie (2,3 mln). Największy udział stanowiły mniejszości narodowe: niemiecka (4.614 osób) i ukraińska (3.932 osoby), a wśród mniejszości etnicznych – romska (125 osób) i łemkowska (110 osób). Społeczność posługująca się językiem regionalnym liczyła 107.742 osób (99,6% Kaszubów w Polsce). Mniejszości łącznie stanowiły 5,1% ludności województwa. Jak wyjaśnił I Wicewojewoda Pomorski, mniejszości te nie tworzyły zwartych skupisk, były rozmieszczone na terenie całego województwa i były bardzo zintegrowane ze społeczeństwem, nie tworzyły żadnych enklaw czy odrębnych społeczności.

(akta kontroli str. 138-150)

1.2. Wojewoda, na podstawie art. 22 ust. 3 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym⁵, ustanowił z dniem 24 stycznia 2011 r. Pełnomocnika. Zadania Pełnomocnika zostały określone w zakresie obowiązków, odpowiedzialności i uprawnień z 18 października 2016 r.⁶, zgodnie z którym do jego zadań należało prowadzenie spraw dotyczących mniejszości narodowych w województwie pomorskim, w tym:

- bieżąca współpraca z mniejszościami i monitorowanie stosunków etnicznych, pomoc w rozwiązywaniu problemów mniejszości,
- zapobieganie ewentualnym konfliktom i prowadzenie mediacji w przypadku ich zaistnienia,
- sporządzanie informacji o sytuacji mniejszości narodowej dla potrzeb administracji rządowej,
- działania na rzecz tworzenia pozytywnego wizerunku mniejszości narodowej w środkach publicznego przekazu,
- inicjowanie programów dotyczących mniejszości narodowych.

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Zwanej dalej: „Ustawą o mniejszościach”. Dz. U. z 2017 r. poz. 823.

⁶ Zwanej dalej: „Zakresem obowiązków”. Dokument obowiązywał w okresie objętym kontrolą.

Stanowisko to usytuowano w Wydziale Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Urzędu, do którego zakresu zadań, zgodnie z regulaminem organizacyjnym, należały te same, ww. zadania⁷.

(akta kontroli str. 12-89, 94-116)

Ten sam pracownik, który został ustanowiony Pełnomocnikiem⁸, zajmował samodzielne stanowisko ds. Wyznań, Opieki nad Grobami Wojennymi, usytuowane w Wydziale Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Urzędu.

(akta kontroli str. 95-102)

Bezpośredni nadzór nad Wydziałem Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców sprawował od 29 maja 2020 r. I Wicewojewoda Pomorski (przed 29 maja 2020 r. pełniący funkcję Wicewojewody)⁹.

(akta kontroli str. 6-11)

Z opisu stanowiska pracy¹⁰: samodzielnego stanowiska ds. Wyznań, Opieki nad Grobami Wojennymi – Pełnomocnika wynikało, że do jego głównych zadań należało:

- utrzymywanie kontaktów z liderami organizacji mniejszości narodowych i etnicznych,
- prowadzenie postępowań i korespondencji w sprawach udzielania pomocy tym organizacjom,
- sporządzanie sprawozdań i informacji dla Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (dalej: „MSWiA”) w celu realizacji programów pomocy mniejszościom narodowym i etnicznym.

Kontrola NIK wykazała, że w latach objętych kontrolą ww. pracownikowi przydzielono zadania określone w art. 22 ust. 1 ustawy o mniejszościach, poza jednym, dotyczącym koordynowania na obszarze województwa pomorskiego działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości. Zadanie w zakresie koordynacji nie zostało przydzielone żadnej komórce ani żadnemu pracownikowi Urzędu.

(akta kontroli str. 95-116, 132-137)

1.3. Pełnomocnik w latach objętych kontrolą nie współpracował na bieżąco z mniejszościami i nie monitorował stosunków etnicznych, co wpływało na niezidentyfikowanie potrzeb mniejszości. Zagadnienie to zostało opisane w dalszej części wystąpienia, w obszarze 2. sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 132-137, 155-175)

1.4. Wojewoda, jako zwierzchnik rządowej administracji zespolonej w województwie pomorskim, koordynował działania Pomorskiego Kuratora Oświaty i Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku, którzy realizowali zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych. Co prawda nie ustanowiono w Urzędzie procedur i szczegółowych zasad koordynacji, jednakże zdaniem I Wicewojewody Pomorskiego, ustanowienie takich procedur i zasad koordynacji nie było konieczne, bowiem współpraca z ww. Organami w sprawach mniejszości była prowadzona i polegała na bezpośrednich spotkaniach i rozmowach telefonicznych. Wyjaśnił również, że Wojewoda „wielokrotnie” brał udział w spotkaniach z Pomorskim

⁷ Regulamin organizacyjny Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców – załącznik do zarządzenia Dyrektora Generalnego Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku z dnia 12 października 2017 r.

⁸ Zadania wymienione w regulaminie organizacyjnym Urzędu, wprowadzonym zarządzeniem Wojewody Pomorskiego z 13 stycznia 2017 r. ze zm. oraz w zakresie obowiązków, odpowiedzialności i uprawnień Pełnomocnika z 18 października 2016 r.

⁹ Zarządzenie Wojewody Pomorskiego z 1 czerwca 2018 r. w sprawie określenia zadań i kompetencji Wicewojewody Pomorskiego i Zarządzenie Wojewody Pomorskiego z 29 maja 2020 r. w sprawie określenia zadań i kompetencji Wojewody Pomorskiego oraz I i II Wicewojewody Pomorskiego.

¹⁰ Zwanego dalej: „Opisem stanowiska pracy”. Dokument z 5 października 2016 r. ze zm.

Kuratorem Oświaty, które dotyczyły m.in. zadań z zakresu respektowania praw mniejszości oraz przeciwdziałania ich naruszania, podczas których omawiano sposoby i metody, które mogłyby zostać zastosowane przez nauczycieli, aby przekazywać uczniom wiedzę z zakresu ograniczania dyskryminacji, ksenofobii i nietolerancji na tle narodowościowym.

Wyjaśnił ponadto, że koordynacja przez Wojewodę działań administracji rządowej realizujących zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych na terenie województwa pomorskiego, prowadzona była w oparciu o informacje otrzymane bezpośrednio od Pełnomocnika lub przekazywane za pośrednictwem dyrektora Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców, po czym w oparciu o tak uzyskane informacje, Wojewoda określał sposób reagowania.

Organy podległe Wojewodzie (Pomorski Kurator Oświaty w Gdańsku i Komendant Wojewódzkiej Policji w Gdańsku), jak wynika z informacji otrzymanych na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od ww. organów, prowadziły w okresie objętym kontrolą działania i realizowały zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych. W związku z zapytaniem NIK, Pomorska Kurator Oświaty w Gdańsku, który wykonuje zadania i kompetencje Wojewody w zakresie oświaty oraz sprawuje nadzór nad organizacjami mniejszości podała zakres realizowanych przez siebie zadań w okresie objętym kontrolą i podejmowanych działań związanych z mniejszościami oraz poinformowała, że powołała wojewódzkiego koordynatora do spraw mniejszości narodowej i etnicznej, co umożliwiło koordynowanie zadań oświatowych dotyczących w szczególności pozyskiwania i upowszechniania informacji na temat potrzeb i oczekiwań mniejszości narodowych oraz społeczności kaszubskiej oraz promowanie i dystrybucję najnowszych wydawnictw metodycznych dla nauczycieli i dydaktyczno-wychowawczych dla uczniów. Wskazała również, że jej przedstawiciel uczestniczył w promocjach i prezentacjach podręczników i książek pomocniczych do nauki języka kaszubskiego oraz historii i kultury Kaszubów w szkołach ponadpodstawowych, ustalał zapotrzebowania szkół podstawowych z terenu województwa pomorskiego na podręczniki do nauki języka kaszubskiego, uczestniczył w posiedzeniu Zespołu ds. Oświaty w Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim, dystrybuował podręczniki i książki pomocnicze do nauki języka mniejszości.

Komendant Wojewódzkiej Policji w Gdańsku w sprawie prowadzonych działań dotyczących mniejszości poinformował m.in., że we wszystkich Komendach na terenie województwa zostały powołane zespoły lub samodzielne stanowiska ds. profilaktyki społecznej, zajmujące się m.in. przestępstwami motywowanymi nienawiścią. W ramach prowadzonych działań, m.in. przeprowadzono spotkania z młodzieżą na temat nietolerancji, przemocy rówieśniczej i konsekwencji niewłaściwych zachowań wobec osób innej narodowości i wyznania, zorganizowano szkolenie dla policjantów Komendy Miejskiej Policji w Gdańsku dotyczące mniejszości romskiej w Polsce pn. „Romowie w Polsce”, uczestniczono w comiesięcznych spotkaniach zespołu ds. społeczności romskiej.

(akta kontroli str. 138-150, 250-271)

1.5. Wojewoda nie planował działań i nie ponosił w latach 2018-2020 wydatków budżetowych na realizację zadań na rzecz mniejszości. I Wicewojewoda Pomorski wyjaśnił, że na terenie województwa pomorskiego nie były realizowane żadne programy rządowe wymagające angażowania środków przez Wojewodę. W ww. okresie nie uruchamiano środków finansowych na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych pochodzących z rezerw celowych budżetu państwa.

(akta kontroli str. 130-131, 138-145)

W okresie objętym kontrolą Urząd nie realizował projektów na rzecz mniejszości, dofinansowanych środkami z UE.

(akta kontroli str. 138-145)

1.6. Z wyjaśnień I Wicewojewody Pomorskiego wynika, że Wojewoda od początku pandemii COVID-19 organizował regularne wideokonferencje z udziałem kierowników służb administracji zespolonej w województwie pomorskim oraz z przedstawicielami samorządów, podczas których nie odnotowano żadnych problemów, jakie mogłyby wystąpić w społecznościach mniejszości w związku z pandemią. Wyjaśnił ponadto, że mniejszości są bardzo rozproszone i nieliczne, nie tworzą odrębnych społeczności, które mogłyby zostać szczególnie dotknięte przez pandemię i jej skutki. W kwestii przygotowania komórki organizacyjnej Urzędu realizującej zadania na rzecz mniejszości w okresie pandemii, I Wicewojewoda Pomorski wyjaśnił, że część pracowników Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców, w tym Pełnomocnik, realizują swoje obowiązki w trybie zdalnym.

(akta kontroli str. 151-154)

1.7. Do Urzędu nie złożono w kontrolowanym okresie skarg dotyczących praw mniejszości.

(akta kontroli str. 123-128)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Żadnej komórce organizacyjnej Urzędu ani żadnemu pracownikowi, nie przydzielono zadania Wojewody w zakresie koordynowania na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości, które zostało wskazane w art. 22 ust.1 pkt 1 ustawy o mniejszościach. Mimo, iż w ramach struktury organizacyjnej Urzędu ustanowiono Pełnomocnika, określony dla niego zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności był nie do końca spójny z zadaniami określonymi w art. 22 ust.1 ustawy o mniejszościach, gdyż nie obejmował koordynacji powyższych działań.

Wojewoda wyjaśnił, że brak w zakresie obowiązków Pełnomocnika zapisu tego zadania „wynikał zapewne z błędu redaktorskiego popełnionego podczas rutynowego uaktualniania zakresu obowiązków”. Obowiązujący w okresie objętym kontrolą zakres obowiązków Pełnomocnika został ustanowiony w październiku 2016 r.

(akta kontroli str. 12-89, 95-116, 132-137)

OCENA CZĄSTKOWA

W Urzędzie zapewniono warunki organizacyjno-prawne dla realizacji zadań na rzecz mniejszości na terenie województwa pomorskiego. Wojewoda m.in. powołał Pełnomocnika. W strukturze organizacyjnej Urzędu nie przypisano jednak formalnie zadań dotyczących koordynacji działań organów administracji rządowej w sprawach mniejszości.

Wojewoda, jako zwierzchnik rządowej administracji zespolonej w województwie pomorskim, koordynował działania Pomorskiego Kuratora Oświaty i Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku, którzy realizowali zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych.

Nie planowano działań w zakresie realizacji ustawowych obowiązków Wojewody w zakresie mniejszości.

2. Realizacja przez wojewodę zadań w zakresie koordynowania działań dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego oraz efekty realizowanych zadań, w tym Programu integracji

2.1. Realizacja zadań wojewody w zakresie koordynowania na obszarze województwa działań administracji rządowej na rzecz mniejszości oraz uzyskane efekty

Opis stanu faktycznego

2.1.1. W okresie objętym kontrolą Wojewoda koordynował działania organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości na obszarze województwa pomorskiego. Zagadnienie to zostało opisane w wystąpieniu, w obszarze 1 pkt 1.4.

(akta kontroli str. 138-150, 250-271)

2.1.2. Wojewoda nie podejmował działań w zakresie współdziałania z samorządami przy realizacji zadań dotyczących mniejszości. I Wicewojewoda Pomorski wyjaśnił, że nie było konieczne dla załatwiania spraw mniejszości podejmowanie z samorządami formalnej współpracy, ponieważ jednostki samorządu terytorialnego bardzo dobrze realizują wszelkie obowiązki dotyczące mniejszości na ich terenach, a także są one bardzo mocno zintegrowane ze społeczeństwem, nie tworząc żadnych enklaw czy odrębnych społeczności. Wyjaśnił ponadto, że „wielokrotnie omawiał z Marszałkiem Województwa Pomorskiego, starostami czy wójtami kluczowe problemy dla funkcjonowania samorządów”. Nie wskazał, z którymi organami samorządu w sprawach mniejszości współpracował, czego taka współpraca dotyczyła i jakie były jej efekty, wyjaśniając, że „spotkania czy rozmowy nie były jednak organizowane z powodu jakiś problemów trapiących mniejszości narodowe czy etniczne”. Nie przedstawił również żadnej dokumentacji w tej sprawie.

Z informacji uzyskanych przez NIK, na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, od Zastępcy Prezydenta Miasta Gdańsk i Zastępcy Prezydenta Miasta Wejherowa (gminy, na obszarach których występowała największa liczebnie mniejszość romska) w sprawie współdziałania z Wojewodą wynika, że samorzady te w latach 2018-2020 podejmowały działania i inicjatywy w sprawach mniejszości, wspierając je, w tym również finansowo, nie korzystając w tym okresie ze współpracy z Wojewodą.

(akta kontroli str. 146-154, 240-249)

2.1.3. Do zadań Pełnomocnika, wynikających z jego zakresu obowiązków, należało m.in. sporządzanie informacji o sytuacji mniejszości narodowej dla potrzeb administracji rządowej. W okresie objętym kontrolą, Wojewoda i Pełnomocnik nie sporządzali takich informacji, a także żadnych innych raportów czy analiz dotyczących spraw mniejszości - dla innych organów, w tym ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, ponieważ jak wyjaśnił I Wicewojewoda Pomorski, nie było wniosków o ich sporządzenie¹¹.

(akta kontroli str. 95-102, 151-154, 172-175)

2.1.4. W okresie objętym kontrolą do Wojewody wpłynęły z trzech gmin cztery wnioski o wprowadzenie dodatkowych tablic w języku kaszubskim oraz o ustalenie

¹¹ Ostatnia informacja na wniosek MSWIA dotycząca mniejszości sporządzona została 10 października 2017 r.

dodatkowych nazw miejscowości w tym języku¹². W terminie 30 dni od ich otrzymania, tj. zgodnie z art. 13 ust. 5 ustawy o mniejszościach, wnioski po uprzednim pozytywnym zaopiniowaniu ich przez Wojewodę, zostały przekazane do MSWiA.

(akta kontroli str. 146-150, 163-171, 176-178)

2.1.5. I Wicewojewoda Pomorski wyjaśnił, że w latach 2018-2020 Komendant Wojewódzkiej Policji w Gdańsku nie informował go o zarejestrowaniu na terenie województwa pomorskiego zdarzeń dotyczących dyskryminacji, ksenofobii i nietolerancji na tle narodowościowym. Wyjaśnił również, że z ustaleń poczynionych przez Pełnomocnika wynikało, że wszelkie zdarzenia noszące znamiona przestępstw z nienawiści (narodowościowej) odnotowane w prasie w tym okresie, były wybrykami chuligańskimi. Z informacji uzyskanych przez NIK na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK od Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gdańsku wynika, że na terenie województwa pomorskiego w okresie objętym kontrolą odnotowano 87 przypadków zdarzeń dotyczących dyskryminacji i nietolerancji na tle narodowościowym, z tego w 2018 r – 26 przypadków, w 2019 r. – 36 przypadków i w 2020 r. (do 30 września) - 25 przypadków, co nie oznacza, że zdarzenia te miały związek z osobami należącymi do mniejszości narodowych i etnicznych, ponieważ Komenda nie gromadzi danych według takiego kryterium. Komendant Wojewódzkiej Policji w Gdańsku poinformował NIK, że nie przekazywał Wojewodzie informacji o przypadkach naruszania praw mniejszości, ponieważ Wojewoda nie występował o przedstawienie takich danych.

(akta kontroli str. 146-150, 259-271)

2.1.6. Pełnomocnik w okresie objętym kontrolą nie współdziałał z organizacjami społecznymi, w szczególności z organizacjami mniejszości, w celu realizacji zadań, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o mniejszościach. Opis nieprawidłowości w tym zakresie znajduje się w punkcie 2 sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Pełnomocnik wyjaśnił, że utrzymywał kontakty np. z organizacjami mniejszości:

- Muzułmańska Gmina Wyznaniowa w Gdańsku;
- Gmina Wyznaniowa Żydowska w Gdańsku;
- Rosyjskie Centrum Nauki i Kultury w Gdańsku;
- Związek Ukraińców w Polsce – Oddział w Gdańsku;
- Związek Mniejszości Niemieckiej w Gdańsku;
- Związek Ormiański w Gdańsku;
- Mniejszość romska (kontakt nieformalny);
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie w Gdańsku.

W toku kontroli NIK, Pełnomocnik nie przedłożył dokumentów potwierdzających utrzymywanie kontaktów z ww. organizacjami.

Problem dotyczący współdziałania Pełnomocnika z organizacjami mniejszości został również poruszony przez przedstawicieli tych organizacji w informacjach przekazanych w trakcie kontroli NIK¹³. W udzielonych odpowiedziach wskazywali oni m.in. na:

- brak cyklicznych spotkań dotyczących omówienia spraw i rozwiązania problemów oraz niedostatecznego respektowania praw mniejszości (Narodowe Centrum Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej),

¹² Wnioski: Rady Miasta w Wejherowie z 5 marca 2018 r. i Rady Miejskiej w Redzie z 26 lipca 2018 r. o wprowadzenie dodatkowych tablic w języku kaszubskim oraz dwa wnioski Rady Miejskiej Władysławowa z 2 grudnia 2019 r. o ustalenie dodatkowej nazwy miejscowości Rozewie i Tupadły – w języku kaszubskim.

¹³ Na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

- niewykazywanie jakiegokolwiek aktywności w kontaktach z mniejszością żydowską, w tym poprzez organizowanie spotkań w celu omawiania dostępnych form pomocy (Gmina Wyznaniowa Żydowska w Gdańsku),
- brak współpracy w zakresie podtrzymywania tożsamości społeczności posługującej się językiem kaszubskim i brak spotkań celem omówienia sytuacji i potrzeb społeczności posługującej się tym językiem, nieprzeprowadzenie dotychczas ewaluacji edukacji z tytułu nauczania języka kaszubskiego i niezinventaryzowania jej potrzeb, potrzebę koordynacji ze strony Wojewody procesu wprowadzania dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w poszczególnych gminach Pomorza, nierealizowanie innych praw społeczności kaszubskiej przy wsparciu Wojewody (Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie).
- brak podejmowania w dostateczny sposób działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałania naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości (Stowarzyszenie Romów w Polsce),
- nie uzyskanie od pracowników Urzędu informacji na temat wsparcia działalności Związku, pozwalającej na pisemne wystąpienia w interesujących Związek kwestiach (Związek Ormiański w Gdańsku).

(akta kontroli str. 155-175, 198-232)

Urząd nie udzielił też odpowiedzi na pismo Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w Gdańsku, które zostało zarejestrowane w Urzędzie 12 grudnia 2017 r.

Pełnomocnik wyjaśnił, że w ww. okresie nie odbywał formalnych spotkań z organizacjami mniejszości w Urzędzie. Odbywał wizyty i spotkania nieformalne, a kontakty z ww. organizacjami polegały na rozmowach telefonicznych, spotkaniach w terenie lub podczas imprez organizowanych przez te organizacje (np. podczas koncertów, wystaw, konferencji naukowych). Większość z nich odbywało się w dni wolne od pracy lub po godzinach pracy, a uczestnictwo w nich jako przedstawiciela Wojewody miało charakter kurtuazyjny. Wyjaśnił ponadto, że podczas spotkań, uroczystości nie prowadził rozmów, z których wynikałyby jakiegokolwiek wnioski czy konkluzje ważne dla Wojewody. Omawiane sprawy nie dotyczyły „konkretnych” potrzeb czy problemów mniejszości wynikających z ich statusu, bo takich mniejszości nie zgłaszały.

(akta kontroli str. 155-175, 181-183, 198-208)

Wojewoda wyjaśnił m.in., że większość działań Pełnomocnika polegała na nieformalnym uczestnictwie w życiu kulturalnym mniejszości, który „w miarę możliwości” utrzymuje kontakty, bierze udział w imprezach i wydarzeniach i prowadzi rozmowy oraz, że trudno oczekiwać, aby z każdego spotkania, innego wydarzenia w którym uczestniczy, sporządzał pisemną informację w postaci protokołów czy notatek.

(akta kontroli str. 132-137)

W latach 2018-2019 w ramach kontaktów z mniejszościami Pełnomocnik wyjaśnił, że kurtuazyjnie uczestniczył w następujących wydarzeniach organizowanych przez te organizacje:

- Dzień Zwycięstwa – rocznica zwycięstwa nad faszyzmem - Rosyjskie Centrum Nauki i Kultury w Gdańsku (2018 r. i 2019 r.);
- Biografie Gdańskie – XV Dni Mniejszości Narodowych (2018 r.);
- 42 Ukraiński Jarmark Młodzieżowy (2018 r.);
- „Armenia – moja miłość” – wystawa z okazji 35-lecia twórczości Gaika Parsamiana – Związek Ormiański w Gdańsku (2019 r.);
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie.

W 2020 r., jak wyjaśnił Pełnomocnik, z powodu pandemii nie organizowano żadnych uroczystości.

W latach objętych kontrolą Pełnomocnik nie spotykał się z Wojewodą w celu omówienia jakichkolwiek spraw związanych z mniejszościami, ponieważ jak wyjaśnił, nie odnotował problemów wymagających takiego omówienia czy skonsultowania. Nie uczestniczył również w żadnych spotkaniach z organizacjami mniejszości, z udziałem Wojewody lub na jego polecenie.

(akta kontroli str. 155-175)

Pełnomocnik wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą zajmował się sprawami mniejszości, tj. z Gminą Wyznaniową Żydowską w Gdańsku (omawianie stanu postępowań regulacyjnych dot. cmentarza żydowskiego w Sopocie), Związkiem Ukraińców w Polsce – Oddział w Gdańsku (udzielenie pomocy w zalegalizowaniu pobytu cudzoziemców - Ukraińców), Rosyjskim Centrum Nauki i Kultury w Gdańsku (zorganizowanie uroczystego pobrania ziemi z cmentarza żołnierzy radzieckich w Gdańsku), Narodowym Centrum Kultury Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej (wyjaśnienie procedury rejestracji szkoły koranicznej).

(akta kontroli str. 159-165)

2.1.7. W latach 2018-2020 (do 30 września) Wojewoda nie ponosił wydatków na zadania związane z działaniami na rzecz mniejszości.

(akta kontroli str. 138-145)

W latach 2018-2020 (do 30 września) na terenie województwa pomorskiego nie były również realizowane żadne programy rządowe, wymagające zaangażowania środków finansowych przez Wojewodę.

(akta kontroli str. 138-145)

W ww. okresie Wojewoda nie opiniował programów na rzecz mniejszości, ponieważ dokumenty takie nie wpłynęły do Urzędu.

(akta kontroli str. 155-158, 184-189)

2.1.8. W okresie występowania w 2020 r. pandemii COVID-19, nie realizowano zadań na rzecz mniejszości (zarówno w zakresie Programu integracji, jak i innych zadań na rzecz mniejszości zleconych przez Wojewodę na podstawie umów dotacji).

(akta kontroli str. 190-191)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Pełnomocnik nie prowadził bieżącej współpracy z mniejszościami, a także nie utrzymywał kontaktów z liderami organizacji mniejszości narodowych i etnicznych. Obowiązek takiego współdziałania przez wojewodę, w celu realizacji zadań, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o mniejszościach, wynikał z art. 22 ust. 2 tej ustawy.

W wyjaśnieniach Pełnomocnika wynikało, że nie prowadził formalnych działań w zakresie współpracy z mniejszościami.

Zdaniem NIK, działania nieformalne nie mogą być utożsamiane z realizacją obowiązków służbowych.

Skutkiem braku bieżącej współpracy Pełnomocnika z mniejszościami i ich organizacjami było nieokreślenie ich potrzeb i problemów.

Wyjaśniając przyczyny braku działań dotyczących określenia potrzeb mniejszości, I Wicewojewoda Pomorski podał, że na terenie województwa pomorskiego działa niewiele organizacji mniejszości i nigdy one wcześniej nie

zgłaszały wniosków o pomoc w ich funkcjonowaniu, zatem w okresie objętym kontrolą nie było konieczne określanie potrzeb w zakresie ich wspierania, nie zwracano się też do innych jednostek w sprawie występujących potrzeb mniejszości. Wyjaśnił ponadto, że z rozmów i spotkań z przedstawicielami mniejszości (prowadzonych w latach wcześniejszych) wynikało, że nie miały one potrzeb w zaspokojeniu, których mógłby pomóc Urząd Wojewody, a dodatkowo w latach 2018-2020 nie otrzymano żadnych zgłoszeń o zaistnieniu jakichkolwiek nowych potrzeb. Wyjaśnił również, że Pełnomocnik w ww. latach nie powziął informacji nt. problemów mniejszości wymagających interwencji Wojewody.

(akta kontroli str. 95-116, 138-150, 155-174)

2. Do dnia 14 października 2020 r. w Urzędzie nie zapewniono udzielenia odpowiedzi na pisemny wniosek Prezesa Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego z 8 grudnia 2017 r.¹⁴ w sprawie odbycia roboczego spotkania z delegacją Zrzeszenia, którego celem miało być przedstawienie występujących problemów, postulatów i propozycji współpracy, w tym omówienie potrzeb społeczności posługującej się językiem kaszubskim, a także przedstawienie stanowiska do projektu rozporządzenia w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r.

Z wyjaśnień Wojewody wynika, że w dokumentacji prowadzonej przez Gabinet Wojewody Pomorskiego nie zachowało się ww. pismo.

Zdaniem NIK organizacja Urzędu, w tym system komunikacji, powinny zapewniać właściwy przepływ informacji, które umożliwią prawidłową obsługę korespondencji skierowanej do Urzędu w sprawach mniejszości.

(akta kontroli str. 132-137, 198-208)

2.2. Realizacja zadań w ramach Programu integracji na terenie województwa

Opis stanu faktycznego

2.2.1. Wojewoda w latach objętych kontrolą nie dokonywał rozeznania i analizy potrzeb mniejszości romskiej na terenie województwa pomorskiego.

I Wicewojewoda Pomorski wyjaśnił, że ww. okresie brak było wniosków o wsparcie. Z rozmów w latach wcześniejszych wynikało, że społeczność ta nie miała potrzeb, w zaspokojeniu których mógłby pomóc Urząd, a w latach objętych kontrolą Urząd nie otrzymał żadnych zgłoszeń o nowych potrzebach.

Z wyjaśnień Pełnomocnika wynika, że problemem jest brak reprezentacji mniejszości romskiej w województwie pomorskim, co za tym idzie, brak potencjalnych beneficjentów Programu integracji. Wyjaśnił ponadto, że prowadził do 2014 r., bez skutku, rozmowy w sprawie powołania organizacji romskiej w Wejherowie z przedstawicielami tej społeczności. Pełnomocnik nie przedstawił żadnej dokumentacji dotyczącej podjęcia ewentualnych działań w tym zakresie po tym terminie. Jak wynika z informacji przekazanych NIK przez Stowarzyszenie Romów w Polsce, oczekuje ono od Wojewody podejmowanie w dostateczny sposób działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałania naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości.

(akta kontroli str. 146-150, 172-175, 179-183, 230-232)

2.2.2. Na terenie województwa pomorskiego w latach 2018-2020 nie był realizowany Program integracji.

¹⁴ Pismo wpłynęło do Urzędu 12 grudnia 2020 r.

Wojewoda ostatni raz w ramach Programu integracji udzielił wsparcia finansowego jednostkom samorządu terytorialnego w 2016 r. (miasto Wejherowo)¹⁵. Z wyjaśnień Pełnomocnika wynika, że po 2016 r. ww. miasto zrezygnowało z udziału w tym Programie.

(akta kontroli str. 179-186)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Ustanowiony przez Wojewodę Pełnomocnik nie prowadził bieżącej współpracy z mniejszościami, a także nie utrzymywał kontaktów z liderami organizacji mniejszości narodowych i etnicznych.

Nie podejmowano działań dotyczących określenia potrzeb mniejszości z powodu małej liczby takich organizacji, które nigdy wcześniej nie zgłaszały wniosków o pomoc w ich funkcjonowaniu. Nie zapewniono udzielenia odpowiedzi na złożone w Urzędzie, w 2017 r. pismo Prezesa Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego.

W latach 2018-2020 (do 27 października) Pełnomocnik nie odbył z Wojewodą żadnego spotkania, w celu omówienia realizacji wykonywanych zadań.

Wojewoda nie podejmował formalnej współpracy z organami samorządu terytorialnego w kwestiach związanych z mniejszościami uznając, że działają one w sposób wystarczający.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Zapewnienie uwzględnienia w strukturze organizacyjnej Urzędu zadań w zakresie koordynacji działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości.
2. Wprowadzenie mechanizmów w zakresie nadzoru nad skuteczną realizacją wszystkich zadań określonych dla Pełnomocnika i samodzielnego stanowiska ds. Wyznań, Opieki nad Grobami Wojennymi.
3. Zapewnienie właściwego przepływu informacji umożliwiających prawidłową obsługę korespondencji wpływającej do Urzędu w sprawach mniejszości.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

¹⁵ Dotacja w kwocie 3,6 tys. zł z przeznaczeniem na zakup wyprawek i przyborów szkolnych dla uczniów pochodzenia romskiego uczęszczających do szkół.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, dnia 29 grudnia 2020 r.

Kontroler
Andrzej Kaczyński
Główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

WICEDYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku

2 up.

.....
Ewa Duszka

.....
podpis

